

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

Бр. 36.

Београдъ 3. Септембра.

1848.

ГЛАСЪ УДАЛЪНОГЪ СРБИНА
узаточеной вили.

(Сароу полатве оне „Судби.“ Вид. Под. чис. 15. 1846. год.)

Веѣъ не пишти, посестрию стара!
Сбаци ланце, Богъ е' о роду стара!
Ево слушай, нѣмъ се руке!
Вѣкъ му златный садъ да даруе!
Сруши кавезъ, не тугуй ми далъ!
Доѣи къ мени, два су года манъ!
Нѣдро ти се мов раствара,
У медъ, шеѣръ, гледай претвара!
Да те прими съ жаромъ,
К'о залюблѣвъ милу,
По чаюню съ даромъ,
Жельно мою вилу. —

Предразсуде у пучине тури!
Здраве мысли свое там' не гнюри!
Нек' предъ тобомъ свѣтла просвѣта,
Свуда працаъ, нѣгдѣ попрѣка!
Ой васкрени, истиномъ слободомъ!
Самарянки тайна, к'о предъ водомъ —
А не съ лакомъ, пѣи! повукушомъ,
Та Парижкомъ ономъ нутлюшомъ!
Тай ти гласъ е свию,
Што е' и неда карат',
Да се мысли сѣю,
Таввыи' себе стварат'. —

А комъ мрзно? одмѣри му съ лактомъ!
Премъ е просто, ал' достойнымъ тактомъ. —
Ту провали таму решетку!
А павуци яку иешметку!
Што в веѣе цѣлогъ свѣта хорде
Моѣи пресѣѣ', но се одбит' горде. —

Дед', о спали грдну мрчину!
Проби фетку судби ртину!
Те искочи съ духомъ,
Как' ти желя хоѣе!
Да погубишь съ лукомъ
Све старинске злоѣе. —

„Лакше жельо, мѣля одъ мене!
Докъ юшь слога у колѣвци вене. —
Петъ! кроза санъ, чуй, шта говори:
Чекай зору, докъ се помоли!!!“

Тако данасъ, тако сутра, слога!
Само да се не заметне коло . . .
Авай вило! как' е дугочка,
Како л' тежка судбе кричка . . .!

У Гадацу.

Георгие Срднѣ.

ПРИМЪРИ ЮНАШТВА СЛАВЕН-
СКОГЪ.

Ермакъ.

При свршетку шестнаестого вѣка, кадъ е владао у Русии Иванъ грозный, еданъ донско-козачкѣй четникъ, именовъ Ермакъ, обезсмрти изванреднымъ юнаштомъ свое име. Неимаяѣи подъ своѣомъ заповѣсти више него 6.000 людѣй, онъ намѣри съ томъ маломъ войскомъ уѣи у Сибирь, и тамо преотети врховну власть Татарима, као што е и ови быяху преотели мѣстнымъ господарима. На ту цѣль онъ набави све потребите ствари, уреди свою войсчину, пропише юй неке законе, постави казни, и упути се. Како уѣе у Сибирь, сви жители подигну се на нѣга; али они морадосе све еднако одступати испредъ козачкога огнѣнога оружя, кое юше

онда нису познавали. При свему томе што су многи одъ истога гинули, опетъ су се тако крѣпко опирали, и толико се е крвавы боева догодило, да Ермакова войска спадне за кратко време на две тисуће людій. Неустраши се онъ тимъ, но съ малымъ тимъ числомъ све напредъ идући, побѣди више пута Кушуну, најсилнѣга у свему Сибиру татарскога владателя; узме неке градове, пређе Тоболь, пређе Кртисъ, и са саме четири стотине войника усуди се улѣсти у Тибирь, Кушунувъ престолный градъ. Кушунъ оставилъ одъ свои побѣже у пустыню.

Ермакъ извршио е све намѣре свое, правымъ е краљемъ постао; али се не пушта за то одъ свое сређе заслѣпити. Видећи се у средъ непријатељске земљ, са мало людій, скоро безъ праха и олова, а надъ тимъ никаквој помоћи не надајући се, помисли да бы најболъ было извѣстити о своему завоеванъ и тадашњму быћу цара рускога. То помисли на учини. Године 1580 упути се изъ Сибира у Москву едно пописарство одъ 50 козака, носећи московскоме цару много скупоцѣны кожа на поклонъ. Међутимъ Ермакъ не одустане одъ своего чудноватого ратованя, онъ обиђе побѣдоносно краеве рѣке Иртыса, и сиђе далеко до нѣнога ушћа, дочека и улюдно оправи посланике неки сибирски войвода, и своимъ милостивымъ и праведнымъ владанѣмъ омили се свему народу. Али јошъ му остаяше покорити много непријателя. Обсађенъ одъ исты у Сибиру, а стѣснѣнъ одъ глади, видиже изненада едну ноћ изъ града, и што не посьче, растера. Само 300 войника остало му е; пакъ јошъ и тада овај човекъ нечувене смѣлости не одбаци мысао дальи завоеваня. Пође у полдневне стране Иртыса, подарми тамошнѣ становнике, и као сведобитникъ на концу у свой Тибирь врати се. Али ту на скоро дође свршетакъ тимъ чудесима. Кушунъ, неморимый Ермаку непријатељ, почемъ га силомъ не могаше добити, склони се на превару. Онъ пошлѣ къ њму неке свое тайне приврженике, кои му слажу, да еданъ карванъ долази съ њимъ трговати, те га тимъ извабе изъ града, а поћу напади на њга изъ бусія и све му скоро другове поубијаю. После најхрабрѣ обране, Ермакъ видећи се готово самъ, одступи; али дошавши на неку рѣку и идући да скочи у чамаць, падне у воду и утопи се. Тежкій олодь, даръ цара московскога, коѣ е на себи носіо, притегне га на дно.

Тако погине овај Славянинъ, единственный человекъ, о чіой смѣлости и храбрости могли бы сумняти најсмѣлїи и најхрабрїи люди, да намъ исте нису онако свечано посвѣдочене у повѣстници.

После њгове смрти Кушунъ заузме свое државе; али на скоро му иј одузму Руси, кои изгубивши одъ глади и труда сву скоро прву войску, јошъ Ермаку за њгова живота у помоћ послану, съ другомъ доћу, овладаю цѣлымъ Сибиромъ, кои е све еднако одъ тога времена у њиновой власти.

Матїа Банъ.

НЕШТО О ПОСЛѢДОВАТЕЛЬНИМА ИСТОЧНЕ ЦРКВЕ У УГАРСКОЙ.

(Саобщііо Вен. Бороцкїй.)

Исповѣдательи источне цркве, у своіой вѣрозакова слободи угнѣтени, особито у Бикешкой вармеђи, подигну буну год. 1735. подъ Карломъ VI., скупе дѣйствительно 6—700 людій, съ коима су хотѣли на Арадъ ударити, но буду умирени, и њїови предводителїи погублѣни, четири названа коловође, имено Петаръ Сегединацъ (другојачіе Перо), Јованъ Себесѣинъ, Андрија Пасторъ, и Стеванъ Силаши буду 4. Априла 1736 год. у Будиму точкомъ погублѣни, и на 4 черега разсѣчени. Павель Матула, Стеванъ Барта, Михаилъ Санту, Петаръ Сабо, и јошъ друга четворица, буду обезглавлѣни. *) (Види Енгелове исторїе о Угарской част. V. стр. 285.) Марїа Терезїа саизволи Архиепископу источногъ вѣроисповѣданїа год. 1749. 2. Августа еданъ годишнїй камералный прилогъ одъ 9.000 фор. као дотацію за штету, кою е имао у последнѣмъ турскомъ рату. (Види Енг. ист. о Угар. част. V. стр. 313. и Давидовїчеве ист. народа сръбскогъ стр. 144.) Године 1771. 20. Юліа, кадъ е год. 1767. сръбскїй саборъ у Темшвару држанъ, изда се еданъ илїрскїй регуламентъ за свештенника и грађанска дѣла источны вѣроисповѣдника. (Види Енг. ист. о Угар. час. V. стр. 335.) 2. Јануара год. 1777 изда се другїй илїрскїй регуламентъ, кадъ е год. 1776 саборъ у Карловци држанъ. Год. 1779. 17. Юліа дође къ тому јошъ изяснѣнїа - рѣшкритъ у 70 параграфа. (Види

*) По презименїа мора да су была браћа наша Властв, ерѣ њн су бѣдне свагда највише у вѣрозакону узнепривале.

Енг. ист. о Угар. част. V. стр. 339.). Год. 1791. Марта 5. установљена е придворна илирска канцеларија, у којој е Мађаръ грофъ Францъ Балаша председавао. А године 1792. Юлія 4. скинута е; дѣла нѣна дана су придворной угарской канцеларији, и уређено е, да буде у нѣой урбскій епископъ као придворный савѣтникъ и референдаръ. Године 1807. отиде сръбскій епископъ темишварскій Стеванъ Авакумовић изъ Беча, и остави референдарство. (Види Давидов. ист. народа сръбскогъ стр. 145.).

ДЕРВИШИ ЦАРИГРАДСКИ.

Народна приповѣдка босанска.

(Саобштіо Фр. Ювѣћъ.)

Сваке године побожне дервишке чете обилазе главне градове османскога царства. Цариградъ, то е нѣово разкошіе. Нема године, кадъ они небы посѣтили овај светый градъ. Ђдни долазе одъ Апама, други изъ Анадола, трећи опетъ одъ Багдата и т. д. Ту они свое побожности и убожности трагове остављаю опоминиоћи Цариграђане, како е излишно свако послованѣ, каква е крѣпость, колика е светиня, отрцанимъ и опрцанимъ по улицама цариградскимъ милостиноу просити!? — Я незнамъ шта бы године 1828., што тада већимъ броемъ походише ови свети гости Цариградъ? Та они добро знаю, да што ѣй е више, то ѣе имъ манѣ запасти. Али они опетъ крѣпаю у Цариградъ, и већ е неколико стотина было на окупу. Свакій иностранецъ реко бы, да су дошли Цариградъ одъ московске силе бранити. — Дружтво, „Исламъ“ прозвано, найпре се настанило. И докъ быяше само, и тако и овако промѣнаше се; али садъ ето муке! Четвртакъ быяше, кадъ Усеинъ, дружтва овогъ старешина, скупљной браћи овако поче набраяти и плачнымъ гласомъ нарицати: „Браћо моя! све дванаестъ правы мусулмана! ето видите и сами, да између сви остали година ова намъ е најцрна уродила! Три дана прође а мы ни паре ни динара стеѣни немогосмо. Данасъ праве турске вѣре нема. Нема оногъ старогъ милосрдія прама нами. Све е оладило. Богме зло! Та чули сте, што е было одъ Варне, Костенце; шта се догоди съ Ђдреномъ, Шумльомъ и Видиномъ? Та чули сте, колико Влахъ изсѣче турске вѣре. Заръ то нису очевидна покараня божія и светца Мухамеда, кои су се разсрдили на данашнѣ Мусул-

мане како пратиоце нѣговы светы людій дервиша? Та Бога вамъ! заръ невидите како се Турчинъ у влашке пантуле сапео? Па быти добро? Никадъ, никадъ; пропала е вѣра турска!! Чуйте браћо и сиротинѣ другови! нама се валя разставляти. Мы морамо кудъ коя за наѣакомъ оставляюћи Цариградъ божіой срдби, нек' се Московъ на нѣму освети, наплативши немарность нѣгову прама нама и вѣри турской!“ — Далѣ говорити не дадоше му обилате сузе, коє га грозно облише. Остали другови быше тронуты рѣчма свога старешине; и нѣи сузе облише. Самъ Омеръ веселымъ окомъ погледаше садъ тамо садъ овамо, кано да іошъ надежду небыашъ изгубіо. „Коркма, браћо, коркма другови!“ (поче Омеръ) „я самъ наймлађи, па зато и найлуђи; вли мени тестиръ говорити?“ Сви одговоре: „Тестиръ!“ „Е кадъ е тако“ (настави Омеръ) „устрпите се! мы іошъ нисмо пропали. Има іошъ правы Турака у Стамболу: нѣв истина да су се башъ сви повлашили. Нисте ли виђели, да су многе чете дервиша нагрнуле, пакъ се ови свети указаше Цариграђанима, те нанасъ ни погледати неће? То е правый узрокъ. Та и мы нисмо будале. Ево мой савѣтъ, а ето ви вли мунасипъ? Сутра е петакъ. Я ѣу се укочити и кано да самъ мртавъ — улисичити. Изнесите ме на средъ сокака, кудъ се у велику цамію иде; покрите ме безомъ, а метните ме на даску: ту ме четворица чувайте и надамномъ ядикуйте. Кадъ васъ кои одъ мимопролазеѣи, зашто плачете? упыта, кажите да вамъ е другъ ѣданъ умро, пакъ да немате трошка, чимъ бы га укопали, како прописую обреди нашего іола. Та заръ неће толи каменогъ срца быти, да се мртву тѣлу не смилую. Пакъ ето ашлука. Цариградъ е пространъ и цамія доста има, а насъ дванаесторица; па ѣемо се ређати, што Богъ да. Ђли мунасипъ?“ Ђднымъ гласомъ сви завичу: „„Бре аѣеримъ, Омере! ко се надао, да изъ таке главе може толика память изаѣи?““ — „Нећешъ ти, я ѣу први кано старѣшина“ (радостанъ повиче Усеинъ), „пакъ ѣе замномъ по реду сви!“ — „„Таманъ тако и валя! нек' старѣшина првый иде““ (завичу остали). — Ђдва су дочекали сутрашнѣгъ дана петка. Кадъ е было око подне, да ѣе Турци у цамію нѣи, четворица спопадну даску, на којој ухнѣнный нѣювъ старѣшина лежаше, те се съ нѣомъ уставе на средъ сокака, кои вођаше у Софи-цамію. Ђданъ на другога намигну, те по двоица ядиковати зачну. За дуго нису бы-

ли у толи грозномъ плачу, обазру се, а надъ њима стаяше еданъ одъ побожности познатый ація. Ево шиѣара, (помисле у себи). Ал' како се жалостно човекъ превари, кои другога мисли преварити, осѣти се садъ лицемѣрный дервишь. „Коя неволя, слуге светчеве?“ — „„Непытай, драгій ація““ (одговорише они) „„данась намъ се преставіо рахлетли Усеинъ. Онъ е бью врло добарь, поштень и светый человекъ нашъ старешина. Мы ядни нашу харность старѣшнина свое нисмо кадри учинити. Мы га немамо чиме укупати, иебы ли се когодъ свое душе сѣтіо? севапъ е великій мртца укупати, а камоли дервиша дервишкогъ старѣшину, човека одъ толике светинѣ!““ — „И мои су родители задужбину чинили, и я ѣу,“ (рекне ація) „вы неайте брига. Айдете куѣи, нѣга укупати моя ѣе брига быти.““ Двоици одъ слугу, кои га пратише, даде ключъ одъ свое собе, да носе мртца, да га заключаю у соби, па да се одма поврате у цамію. „А кадъ кланамо, укупѣмо га,“ (настави ація). Страхovitый овай догаѣай чувши четворица дервиши, чинило имъ се, да се Цариградъ у наоколо врти. Али другчіе ніе. Ацини момци споадоше живу мртцину. Дервиши нехотимице морадоше на милости захвалити доброме ациі. И ко црнѣи, ко ли жалостніи одъ дервиша? Онаи ухинѣни быяше у соби затворенъ; знамо како му е! Она четворица вративши се дружтву, и кадъ изказаше шта бы съ Усеиномъ, мртвачкій зной све споаде. Ал' кукавногъ Омера! На нѣга сви гракнуше као на бѣлу врану. „Сметеняче еданъ! та мы смо знали, да изъ таке будаласте главе ништа паметніе ніе могло на изаѣи. Гурбете еданъ и т. д.“ Залуду се Омеръ правдао, говореѣи, да су они будаластіи примаюѣи нѣгову науку. Нико га чути нехѣде. Една жалость за своимъ другомъ и старѣшиномъ, а друга іошь веѣа, што ѣе садъ свѣтъ реѣи, да су дервиши лукави люди и да лицемѣрства проводе; ето руге! Ація е сумняо враѣаюѣи се изъ цаміе, е ли онаи дервишь занста мртавъ или не; ерѣ ація дервишки завати добро су были познати. У той мисли и до куѣе доѣе. Ал' ето, како се у своіой сумньи потврди! Унишавши у собу спави, да вѣнца смокава нема, кои е на зиду висію. Тогъ е изео свега дервишь бывши гладанъ, па опетъ на своемъ се мѣсту укучію. Зовне слуге, ушытавши іѣ, еда ли нису они премѣстили вѣ-

нацъ смокава? Чувши да нису, увиди ація свою мисао потврѣену, да се е дервишь ухинѣю. „Кудро една дервишка!“ (завиче ація) „на среду мое смокве! Ако си іѣ изео, валя ти іѣ ригати: чуй море!“

(Край сѣдуе.)

МУДРА ИЗРЕЧЕНІЯ.

Смртъ в разрѣшеніе: и зато, после толики удара людѣи и судбе, последній милостивный ударъ природе. Она неможе никакво зло быти, кадъ ю е добростивна мати природа за насъ сво опредѣлила, — неизбѣжимо зло. Она е цето дѣйство земаљске трагикомедіе!

Животъ е вѣштина, а брачный животъ найѣфинія и найтежа часть ове вѣштине.

Како бы се мы научили истину говорить, кадъ други нису се пре научили истину слушати?

Учительи су по правилу тако бѣдно поставлѣни, да человекъ само изъ нужде учитель быва, као войникъ и представлячъ. Приправлячи, што конѣ за яшенѣи приправляю, живе као кнезови, а они, кои треба да младе граѣане за државу воспитаю, живе као просіяци.

Земљодѣлацъ е плодно дрво; сви су други сталели више гусенице, кои се одъ нѣговогъ лишѣа ране.

Ако едну проповѣдь кадгодъ печатати дамъ, то ѣе быти сврху ложности, добро творити, кою свакъ притяжава. Безъ трага съ нашимъ бытїемъ на земљи, ако бы самъ царъ добро творити могао! Свакъ е царъ у своемъ положенію.

Поштена човека познати у многимъ е догаѣаима лако, но не у свима. То е башъ као са минералияма: едне се даю съ поля лако познати, коды други нужно е хемическо раствореніе. Но ко се занима при карактерима са хемическимъ раствореніяма, или колико іѣ имаю способности къ томе? Брзо одсуѣиванѣи има се по веѣој части човечїемъ нагону лѣности приписати; трудна хемическа система налази у дѣйствительности мало любителя.

Истину наѣи хѣѣти, есть заслуга, све и да у путу блуднѣи.

Учредникъ Милошъ Поповиѣ.

Печатаво Правителствевој Книгъопечатнѣи у Београду